

Han van den Boogaard

VERDWENEN
LEVEN

Een vertelling over bewustzijn en identiteit

Op een dag droomde ik, Tsjwang Tse, dat ik een vlinder was die van bloem naar bloem fladderde en in niets verschilde van iedere andere vlinder. Ik was me er slechts van bewust dat ik gelukkig was als vlinder, zonder te beseffen dat ik Tsjwang Tse was. Kort daarop werd ik wakker, en daar was ik weer, in ieder opzicht mezelf. Nu weet ik niet of ik toen een man was en droomde dat ik een vlinder was, of dat ik nu een vlinder ben die droomt dat hij een man is. Onvermijdelijk verschillen mens en vlinder van elkaar. De overgang van de een naar de ander wordt de transformatie der materie genoemd.

Verdwenen leven – Han van den Boogaard

ISBN 978.90.8840.220.3

NUR 341

© 2020 Uitgeverij Panta Rhei

Grafische vormgeving: Michel de Boer

Omslagfoto: Lucy Auch

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, internet of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Herinneringen.....	7
Dromen	19
Van Heinde en Verre.....	33
Hunkering.....	42
Worden en zijn.....	55
Vonk	74
Aanwijzingen	86
Zonnen	108
Dune Pae.....	115
Een eindeloos cadeau	143
Woorden.....	152
Een nieuwe god	167
Alleen maar leven	175

*Dwars door de hel loopt een weg,
en ook al neem ik die niet,
toch heb ik hem de afgelopen tijd
in dromen kunnen zien ...
en daarachter vreemde vergezichten,
als visioenen van een nieuw leven.*

Malcolm Lowry
Under the Volcano

HERINNERINGEN

Ik was oneindig ver van huis. Ik was gekomen vanuit het niets, een onbeweeglijk niets, groot en duister als de ruimte. Ik nam aan dat die ruimte ooit tot de rand toe gevuld was geweest, niet met sterren en planeten, maar met herinneringen. Het moesten er talloze geweest zijn, maar ik leek ze ergens onderweg verloren te zijn, als kiezelsteentjes die uit de broekzak van een kind waren gevallen. En dat kind herinnerde zich er niets van. Het was alleen maar aan het spelen geweest, en de kiezelsteentjes waren in het zand gevallen, een voor een, tot er geen meer over waren.

Soms vond ik een steentje terug. Het was altijd onverwacht als ik er een tegenkwam. Dan herinnerde ik me plotseling een paar mensen en dingen. Ze kwamen me bekend voor, ook al wist ik niet meer wie of wat het waren. Ik voelde me ineens thuis te midden van dingen die ik niet herkende, alsof een schip me thuis had gebracht, alsof ik net uit de hemel was komen vallen en geland was in een leven dat al een eind op weg was. Ik herinnerde me andere momenten waarop ik wakker werd en mezelf en de wereld onbeschadigd en puur aantrof, waarop ik in mezelf schoof en precies bleek te passen, zoals je in de bleke schaduw in het water past als je in bad stapt. Ik herinnerde me dat ik mijn fiets tegen het hek van het schoolplein zet. Een rij kinderen liep de school binnen. De lindebomen op het schoolplein stonden elkaar aan te staren. De wind was breed als de hemel. Ik had al binnen moeten zijn, maar ik had nog steeds mijn fiets vast. Ik wilde iets vasthouden, mijn fiets, de wind, de ruimte om me heen. Een vrachtwagen maakte een raspnd geluid toen hij naar een andere versnelling schakelde. Toen hij om de hoek was verdwenen, restte er slechts het geluid van de wind. Alle geluiden verwezen naar mij. Ze vormden mijn eigen zelf: het ruisen van de wind in de

bladeren, de schoolbel die de laatste kinderen op het schoolplein naar binnen riep. Een roek landde naast het voorwiel van mijn fiets. Zijn ogen glinsterden. Kleine glimmende bolletjes waren het. Ze keken me aan alsof ze me al veel vaker hadden gezien.

Af en toe kwamen zulke herinneringen weer naar boven. Ze leken me iets willen te vertellen over een leven hiervoor. Maar de meeste dagen was er niet veel meer dan mijn kamer, de tuin, de muren om de instelling. Nergens enig teken van menselijke aanwezigheid. De regen hulde de heggen, de bomen en het gras in een weemoedig stemmende natheid waarin niemand zich thuis voelde, behalve misschien de enkele vogel die ineengedoken op een kale tak in een van de eikenbomen in de tuin zat. Soms kwamen er een paar andere patiënten bij me in de tuin zitten. Ze kwamen een frisse neus halen, doelloos en verloren rondlopend op Gods aarde. Ze deelden hun eenzaamheid in onsamenhangende dialogen, of in stilte, als ze naast elkaar op een bank in een hoek van de tuin zaten. Meestal deed een straffe zeewind het haar van de vrouwen en van sommige mannen alle kanten uit waaien, en dreven er grijze wolken gevuld met regen door de lucht, onverschillig voor de woelingen van het menselijk gemoed. Op zulke dagen bleef ik vaak binnen, las ik een boek of tekende ik de contouren van bomen en planten en wolken; dacht ik na over het leven dat ik doorbracht zonder herinneringen eraan, en over de doelloze weg die ik zonder bestemming of richting afliep.

De dokters probeerden erachter te komen hoe ik in elkaar zat. Met name dokter Marcellis beschouwde me als een interessant geval. Voor hem was ik een studieobject. Om de twee weken kwam ik bij hem voor therapie. Op zijn verzoek had ik hem gebeurtenissen uit mijn leven verteld. Dat wil zeggen, voor zover ik me die wist te herinneren. En dat kwam niet vaak voor. Steeds als ik me dingen probeerde te herinneren,

kwam er niets. Het leek wel of een herinnering me moest overvallen. Tijdens onze gesprekken vielen er heel vaak stiltes. Dan keken we naar de schilderijen aan de muur, pulkten we aan onze nagels, ademden we de zware lucht in die in de therapieruimte hing. Veel had ik hem niet te vertellen. Mijn leven in de instelling was uitgesproken saai. Eigenlijk gebeurde er niets. En ik wist nog steeds niet hoe mijn leven er uitzag voordat ik er terechtkwam.

Toen ik met mijn therapie begon, probeerden we biografisch materiaal boven water te krijgen, gebaseerd op mijn herinneringen. Marcellis zei dat hij feiten over mijn leven nodig had, gebeurtenissen die invloed hadden gehad op mijn gedrag, die me gemaakt hadden tot de persoon die ik nu was. Hij wilde graven naar gevoelens van angst, woede, vijandigheid, onzekerheid. Volgens hem moesten die er zijn, of ik me er nu bewust van was of niet. Dus wachtten we op het moment dat ze de kop op zouden steken; wachtten we als het ware op het ontploffen van de bom en het zichtbaar worden van mijn mysterieuze innerlijke leven. Maar er gebeurde niets.

Uiteindelijk gingen we maar met een bepaalde herinnering aan de slag die ik kort daarvoor had toen ik een boek zat te lezen met een paar oude foto's erin. Op een van die foto's zat een oude vrouw voor een huis. Het leek alsof ze aardappelen zat te schillen. Een klein kind hield zichzelf vast aan haar rok en keek recht de camera in. Het deed me denken aan een foto van een kind met grote zwarte ogen en een vuil gezicht. De vingers van het kind klemde zich vast aan de broek van een man. Ik herinnerde me dat ik die foto zag toen ik in een auto zat, naast de chauffeur. Vóór me de regelmatige beweging van ruitenwissers over het raam. Het was koud buiten. Af en toe werd ik verblind door de koplampen van een tegenligger. Ik hoorde het monotone geluid van de motor en het suizen van de banden in de regen. Steeds verloor ik me bijna

in de vergetelheid van de slaap. Ik had de neiging er in te verdwijnen terwijl de regen tegen de voorruit sloeg. Boven de ruit hing een draad met een rijtje oude foto's. Sommige foto's waren erg donker. Ik kon niet goed zien wat erop stond. Op de rest stonden portretten van mensen, ik dacht uit het begin van de vorige eeuw. Eerlijke koppen boven witte hemden en ribfluwelen jassen, kinderen die onschuldig naar degene keken die de foto nam. Soms viel er een oranje licht overheen als de auto een straatlantaarn passeerde. Ik hoorde de chauffeur over de vlooiemarkt praten waar hij de foto's gevonden had. Hij zei dat hij er vaak naar keek als hij reed. Ze deden hem denken aan zijn jeugd, meer nog dan zijn herinneringen eraan.

Op een van de foto's stond een jonge vrouw naar iets in de verte te kijken. Ze zat op de stoep voor een huis en lachte. Heel haar verleden en toekomst en al haar doodgeboren dromen waren bevroren in een onveranderlijk beeld. Ernaast hing een foto van een man in de bloei van zijn leven. Zijn gezicht stond ontevreden, alsof hij zich ergerde of bezorgd was, misschien over iets dat nog niet had plaatsgevonden toen hij in de camera keek, maar nu tot het verre verleden behoorde. De dood was gestold in het licht dat in de ogen van deze mensen viel. Natuurlijk waren ze dood, maar tegelijkertijd waren ze nog springlevend. Ze hadden de wereld waarin ze geleefd hadden nooit verlaten. In al die gezichten stond een boodschap geschreven, maar die zou nooit meer uitgesproken worden, want altijd doodt de tijd de boodschapper vóór hij gearriveerd is. Het waren slechts verhalen over de levens van echte mensen, werelden gevuld met vreugde en schuld en boete.

Het was die herinnering waar we mee begonnen. Op de een of andere manier was het iets anders dan je herinneren hoe een appel smaakte, of hoe je ouders heetten. Het was een levendige herinnering, alsof het nog niet zo lang geleden